SEC Revision Classes

Secondary Education Certificate
Examination Papers – **2017**

Maltese Language

© University of Malta.
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of the University of Malta.

The University of Malta, including the Matriculation and Secondary Education Certificate Examination Board, shall not be held responsible for any mistakes in the questions as printed or the answers, workings or comments as contained in this publication.

Operational Programme II - European Structural and Investment Funds 2014-2020
"Investing in human capital to create more opportunities and promote the well-being of society"
Project part-financed by the European Social Fund
Co-financing rate: 80% European Union; 20% National Funds

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI MEJJU 2017

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	I
DATA:	13 ta' Mejju 2017
ĦIN:	mid-9:00 a.m. sal-10:50 a.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

L-EWWEL TAQSIMA:

IL-KOMPONIMENT

Ikteb MADWAR 350 KELMA fuq WIEĦED minn dawn is-suġġetti:

1. Ir-roti u l-muturi fit-toroq Maltin. Iddiskuti.
2. Iddeskrivi palazz jew ġnien pubbliku li żort dan l-aħħar.
3. Ikteb rakkont li jibda jew jispiċċa: *Eżattament fis-sitta ta' filgħodu l-vapur daħal fil-port b'wiċċ il-ġid.*
4. Ikteb taħdita dwar l-importanza tal-ikel nutrittiv għal nies ta' kull età.

(Total: 25 marka)

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

IT-TIENI TAQSIMA:

A. FEHIM IT-TEST

Aqra s-silta li ġejja u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA ta' wara.

Meta fl-ewwel nofs tas-seklu sittax il-konkwistatur Spanjol Hernando Cortes ħa f'idejh il-Messiku, innota kif membri tal-familja rjali Azteka kienu jixorbu minn tazzi tad-deheb kwantitajiet kbar ta' xarba morra li kienu jagħmluha billi jħalltu ż-żerriegħa mitħuna tal-kawkaw mal-qamħirrun iffermentat jew mal-inbid. Il-pjanta li tipproduċi ż-żerriegħa tal-kawkaw kienet tikber b'mod abbundanti f'dawn l-inħawi tad-dinja u l-Azteki kienu wkoll jużaw iż-żerriegħa tagħha bħala flus.

Meta Cortes mar lura pajjiżu, ħa miegħu l-iskoperta ta' din ir-riċetta Azteka. Forsi ftit għaddielu minn moħħu li din iż-żerriegħa kienet se ssir prodott ta' kummerċ importanti ħafna għal Spanja. Huwa introduċieha lill-familja rjali Spanjola u malajr bdiet titkabbar f'għelieqi kbar f'kolonji Spanjoli oħra. Il-proċess ta' kif minn dawn iż-żrieragħ issir iċ-ċikkulata nżamm sigriet għal kważi mitt sena sakemm xi patrijiet Spanjoli li kienu qed jaħdmu f'reġjuni oħra tal-Ewropa kixfu s-sigriet ta' din ir-riċetta.

Min-nofs is-seklu tmintax 'l hawn iċ-ċikkulata ma baqgħetx biss xarba li jixorbuha l-kbarat u l-għonja. Ir-rivoluzzjoni industrijali u l-użu tal-magni għenu sabiex anki n-nies komuni jduqu ċ-ċikkulata. Kien f'dan iż-żmien li l-produtturi tal-birra fl-Ingilterra talbu sabiex jonqos l-ammont ta' produzzjoni tagħha.

Fl-1928, xjentist Olandiż witta t-triq sabiex tiġi skoperta t-taħlita preċiża biex iċ-ċikkulata tkun tista' tittiekel fil-forma solida kif nafuha llum. Huwa stmat li fl-Istati Uniti tal-Amerka biss, tittiekel mal-500 kilogramma ċikkulata kull sekonda. Illum huma bosta x-xjentisti li jirriċerkaw u jistudjaw dwar il-benefiċċju u l-effetti li tħalli fuq min jikkunsmaha. Xi studji juru li jekk tiekol ftit ċikkulata skura kuljum, tnaqqas ir-riskju ta' mard tal-qalb. Mill-banda l-oħra studji oħrajn urew li ċ-ċikkulata tista' tmarrad u toqtol lill-klieb u l-qtates.

Ta' spiss issib min jgħidlek li ma jgħaddix mingħajr ċikkulata. Hawn min saħansitra jaf ħajtu liċ-ċikkulata bħal dak il-produttur kbir tagħha li minħabba problemi ta' negozju li nqalgħulu fl-aħħar ħin, ikkanċella l-vjaġġ li kellu jagħmel fuq it-*Titanic*, il-vapur li ħabat ma' *iceberg* u għereq. Għal dawk li jgħidu li ma jistgħux jgħixu mingħajr it-togħma taċ-ċikkulata, tajjeb ikunu jafu li t-togħma taċ-ċikkulata taf tkun morra għal ħafna tfal li qatt ma daqu l-ħlewwa u t-togħma vera tagħha.

F'dawn l-aħħar snin għadd ta' organizzazzjonijiet u ġurnalisti wrew it-tħassib tagħhom għall-mod kif qed jiġu sfruttati tfal fl-għelieqi tal-kawkaw, l-aktar fil-pajjiżi foqra tal-Punent tal-Afrika. Ħafna tfal jittieħdu mill-villaġġi żgħar tagħhom biex jaħdmu f'dawn l-għelieqi, oħrajn jinbiegħu lis-sidien ta' dawn l-għelieqi mill-familji tagħhom stess, filwaqt li oħrajn minn età żgħira ħafna jmorru minn jeddhom jaħdmu sabiex imantnu lil familthom. Huwa għalhekk li f'dawn l-aħħar snin inħolqot kuxjenza permezz ta' siti elettroniċi apposta li jiggwidaw lill-konsumatur sabiex jagħżel ċikkulata ta' ditti li huma ċċertifikati li ma jisfruttawx tfal f'din l-industrija.

(tradotta mill-American Encyclopedia)

Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kif qrajt:

1. Minn xiex kienet magħmula t-taħlita tal-kawkaw li kienu jixorbu l-Azteki? (2)

2. Veru li għall-Azteki ż-żerriegħa tal-kawkaw kienet ta' valur kbir? Kif taf? (2)

3. Semmi **ŻEWĠ** fatturi li għenu sabiex Spanja tkun ewlenija fil-kummerċ taż-żerriegħa tal-kawkaw. (2)

4. Semmi ż-**ŻEWĠ** skoperti li x-xjentisti għamlu fl-istudji tagħhom dwar is-saħħa u ċ-ċikkulata? (2)

5. Għaliex taħseb li l-produtturi tal-birra fl-Ingilterra talbu sabiex tonqos il-produzzjoni taċ-ċikkulata? (2)

6. Skont dak li qrajt, x'differenza tinħass bejn il-ħajja fl-Istati Uniti tal-Amerka u l-ħajja fil-Punent tal-Afrika? (2)

B. GĦARFIEN IL-LINGWA

F'dawn l-aħħar snin għadd ta' organizzazzjonijiet u ġurnalisti wrew it-tħassib tagħhom għall-mod kif qed jiġu sfruttati tfal fl-għelieqi tal-kawkaw, l-aktar fil-pajjiżi foqra tal-Punent tal-Afrika. Ħafna tfal jittieħdu mill-villaġġi żgħar tagħhom biex jaħdmu f'dawn l-għelieqi, oħrajn jinbiegħu lis-sidien ta' dawn l-għelieqi mill-familji tagħhom stess, filwaqt li oħrajn minn età żgħira ħafna jmorru minn jeddhom jaħdmu sabiex imantnu lil familthom. Huwa għalhekk li f'dawn l-aħħar snin inħolqot kuxjenza permezz ta' siti elettroniċi apposta li jiggwidaw lill-konsumatur sabiex jagħżel ċikkulata ta' ditti li huma ċċertifikati li ma jisfruttawx tfal f'din l-industrija. *(l-aħħar paragrafu)*

1. Sib minn dan il-paragrafu kelma **WAĦDA** li tfisser:

a. numru;
b. għaqdiet;
ċ. użati għal skopijiet ħżiena;
d. jgħinu b'mod finanzjarju. (4)

2. Fisser l-espressjonijiet b'sing taħthom skont il-kuntest. (4)

3. Liema hi l-espressjoni minn **paragrafu 4** li tfisser li kien ix-xjentist Olandiż li għamel l-ewwel skoperti? (2)

(Total: 22 marka)

IT-TIELET TAQSIMA:

IL-GRAMMATIKA

Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA:

Il-bidwi huwa l-għassies ewlieni tal-kampanja Maltija. Minbarra li jsebbaħ l-art bil-kuluri tal-uċuħ tar-raba' li jaħdem, huwa responsabbli li jżomm fi stat tajjeb it-trejqiet u l-mogħdijiet qalb l-għelieqi. Karatteristika ta' dawn it-trejqiet hija l-ħitan tas-sejjieħ li jiddominaw ix-xena rurali ta' pajjiżna. Inbnew biex jifirdu għalqa minn oħra kif ukoll biex itarrġu l-għelieqi. Għalkemm mingħajr tikħil u b'ġebel ta' qisien differenti, dawn il-ħitan ma jiġġarrfux malajr. L-ilma tax-xita jgħaddi minn bejn il-ġebel u b'hekk il-ħamrija tinżamm wara l-ħajt.

1. Mis-silta sib u ikteb verb tat-tieni forma. (1)
2. Agħti s-singular ta' <u>uċuħ</u>. (1)
3. Mis-silta sib u ikteb nom li huwa wkoll fil-parteċipju attiv (nom tal-aġent). (1)
4. Oħroġ nom minn <u>responsabbli</u>. (1)
5. Mis-silta sib u ikteb verb trux. (1)
6. Mis-silta sib u ikteb nom fid-diminuttiv. (1)
7. Mis-silta sib u ikteb nom mimmat. (1)
8. Minn liema nom ħiereġ il-verb <u>itarrġu</u>? (1)
9. Mis-silta sib u ikteb nom verbali. (1)
10. Mis-silta sib u ikteb verb ta' nisel Romanz. (1)
11. Mis-silta sib u ikteb verb tal-ħames forma. (1)
12. Mis-silta sib u ikteb verb tas-seba' forma. (1)
13. Agħti l-plural ta' <u>ilma</u>. (1)
14. Agħti l-farrad waħdieni ta' <u>ġebel</u>. (1)

(Total: 14-il marka)

IR-RABA' TAQSIMA:

IR-RAPPORT

Ikteb MADWAR 80 KELMA fuq WIEĦED mis-suġġetti li ġejjin. Agħti titlu lir-rapport. JEKK SE TUŻA ISMIJIET ARA LI JKUNU FITTIZJI.

1. Immaġina li int ġurnalist/a. Stednuk tattendi għal sessjonijiet ta' ġbid ta' film kbir Amerikan li qed jinġibed Malta. Ikteb rapport dwar dan biex jidher f'rivista lokali dwar il-films.

JEW

2. Ajruplan żgħir ħa n-nar ftit wara li niżel fl-ajruport ta' Malta. Ikteb rapport dwar dan l-inċident.

(Total: 12-il marka)

IL-ĦAMES TAQSIMA:

L-ITTRA

Ikteb MADWAR 80 KELMA fuq WIEĦED minn dawn is-suġġetti. UŻA L-ISMIJIET U L-INDIRIZZI MOGĦTIJA.

1. Għadek kemm temmejt kors ta' taħriġ wara l-ħin tal-iskola f'kulleġġ tal-arti u tat-teknoloġija. Ikteb ittra ta' apprezzament lill-għalliem/a u l-prinċipal tal-kulleġġ.

   Ismek: John/ Joanna Cassar
   L-indirizz tiegħek: 34, Triq l-Iskalora, Ħal Tartani, TRN 1987.
   L-indirizz tal-kulleġġ: Kulleġġ Artitek, Triq it-Tajjar , Ħal Tartani, TRN1985.

JEW

2. Il-ġenituri tiegħek siefru għal btala qasira u talbuk sabiex kull filgħaxija tiktbilhom ittra elettronika biex tgħidilhom kif tkun qattajt il-ġurnata. Ikteb waħda minn dawn l-*emails* li bgħatt lill-ġenituri.Tinsiex tuża l-format tal-ittra elettronika (skont il-kaxxa hawn taħt).

   Ismek: Kira / Keiron Portelli
   L-indirizz elettroniku tiegħek: krport@stud.net.mt
   L-indirizz elettroniku tal-ġenituri: portelli@melit.net.mt

Lil: Mingħand: Data: Suġġett:

(Total: 12-il marka)

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI MEJJU 2017

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	IIA
DATA:	13 ta' Mejju 2017
ĦIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:05 p.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

L-EWWEL TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-POEŻIJA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Ġarġir mal-Ħerża* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ġarġir mal-Ħerża, Marjanu Vella

Il-ħerża qed titmermer
U l-fdal tal-ġebel iswed,
Tilef it-tond ta' surtu
Is-satal, lewn l-irmied.

Ixxaqqaq l-għatu mkittef
Miżbugħ bi ftit tiċliq;
U fiċ-ċaflis nistenna
Xi ħadd jikser xi sieq.

* * *

Għaġeb tal-għeġubijiet, dalgħodu kmieni
Xħin mort maġenb il-bir,
Nara madwar il-ħerża
Qed jikber il-ġarġir!

U kesa dawramejt il-ġebla mielħa
B'lewn aħdar il-ġarġir,
U l-fjura bajda tefgħet riħa taħraq
Titnikker fuq il-bir.

Issa l-ħerża ħadet bixra
Ta' ma-nafx-hux-sħarijiet,
Naf li llum niżżilt is-satal
Tellajt ġmiel ta' ilmijiet.

Wieġeb:

1. X'effett joħloq il-poeta meta fl-ewwel parti tas-silta jirreferi għall-ilma bil-kelma "ċaflis" u fit-tieni parti bil-kelma "ġmiel ta' ilmijiet"? (3)

2. Ikteb xi jrid ifisser il-poeta fl-ewwel strofa meta jikteb li s-satal "Tilef it-tond ta' surtu". (3)

3. a) Islet **ERBA'** kelmiet/ frażijiet li jiffurmaw reġistru pożittiv fl-aħħar tliet strofi ta' din is-silta. (4)

   b) X'effett joħloq il-poeta b'dan ir-reġistru? (2)

4. X'jissimbolizza l-ilma fit-tieni parti ta' din is-silta? (3)

5. Ikteb kif nistgħu napplikaw iż-żewġ dehriet tal-bir mal-ħajja tal-bniedem. (2)

6. Islet **ŻEWĠ** versi tronki (mhux wara xulxin, imma fl-istess strofa) u għid għaliex il-poeta jużahom fl-istrofa li għażilt. (3)

(Total: 20 marka)

JEW

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

B. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Geraldine* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Geraldine, Trevor Żahra

Meta forsi kelli għaxar snin,
Fil-klassi kien hemm tifla,
Geraldine,
Għajnejha blu u xagħarha nnukklat,
U wiċċha mgermed,
U l-qmis imkemmxa,
U d-dublett tagħha dejjem mimli trab.

U meta Freddie l-buli,
Biex jagħmilha tal-gustuż,
Kien mar ħataf minn denbu lill-qattus,
U beda, mingħajr ħniena,
Idawru bħal raddiena,
U telqu jtir u spiċċa fil-prinjola
Fil-ġnejna tal-iskola,
Geraldine
Tatu daqqa bejn għajnejh
U niżżlitu għarkopptejh ...
B'xuxtu kollha bejn idejha
Milwi tnejn maġenb riġlejha
Kellu jwegħidha li żgur aktar ma jerġax ...
U Freddie l-buli,
Buli aktar ma baqax!
Kien propju dak il-ħin
Li jien tlift għaqli wara Geraldine.

Wieġeb:

1. Minn din is-silta sib similitudni, iktibha, u fisser l-effett li joħloq biha l-poeta. (3)

2. Mit-tliet karattri li jissemmew f'din is-silta ta' poeżija, liema wieħed/waħda tammira l-iżjed, u għaliex? (3)

3. Islet **TLIET** kelmiet/frażijiet li jiffurmaw reġistru dwar il-vjolenza li użat Geraldine fuq Freddie l-buli. (3)

4. a) X'inhi l-emozzjoni li qed iħoss il-poeta/it-tifel lejn Geraldine? (1)
   b) Islet il-vers li juri din l-emozzjoni. (2)

5. a) Ikteb dwar il-metrika tal-poeżija. (3)
   b) Għaliex il-poeta juża din il-metrika? (2)

6. Fil-kumplament tal-poeżija, kif żviluppat il-ħbiberija ta' Geraldine u l-poeta? (3)

(Total: 20 marka)

IT-TIENI TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-PROŻA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-proża *Il-Koranta* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Il-Koranta, Oliver Friggieri

Kellha s-snin tagħha, iżda għarusa bħalha hi ta' min iħares lejha wkoll. Is-snin ibiddlu, u jkerrhu, imma minn ġewwa l-bniedem jista' jibqa' frisk, nadif bħal vażett fjuri li għadhom jinqatgħu. Mhux il-fjuri kollha jitbielu u jinxfu.

Ferħana kienet żgur, iżda kellha rogħda li s-sewwieq intebaħ biha minnufih. Xtaq jgħinha iżda x'seta' jagħmel? Malli tfaċċat ħdejn il-knisja folla kbira bdiet issaffar u tgħajjat. Tfal jirraġġaw u jwerżqu, irġiel u nisa jfaqqgħu d-daħk qishom imxennqin mill-ispettakli ċajtiera.

"Koranta, Koranta!" bdiet tgħajjat u tkanta l-ġemgħa b'leħen wieħed. Il-kor kellu xi ħaġa tal-biża' fih.

"San Ġużepp, eħlisni inti minn dan l-infern!" bdiet titniehed b'leħen li semgħu s-sewwieq.

"Aħjar ma tidħolx minn hawn, sinjura. Din il-folla mhix se tħallik tgħaddi," qalilha l-ieħor.

Il-mara lanqas biss kellha l-kuraġġ tħares madwarha mit-tieqa. B'għajnejha jdemmgħu u b'ħarsa li ma wriet l-ebda qilla, talbitu jsuq biex jidħlu mill-bieb iż-żgħir tas-sagristija. Ma kienx hemm bogħod wisq, u l-folla mqanqla, malli ntebħet x'kien se jagħmel is-sewwieq, ġriet lil hemm, issaffar u tgħajjat aktar minn qabel l-istess kelma, "Koranta, Koranta!"

Wieġeb:

1. Il-jum tat-tieġ huwa jum li ma jintesa qatt. X'inhi l-ironija fil-każ tat-tieġ tal-Koranta? (4)

2. Mill-ewwel paragrafu tas-silta sib similitudni, iktibha u għid x'effett joħloq il-kittieb fil-kuntest li qiegħda fih. (4)

3. X'inhu l-kuntrast li nsibu fit-tieni paragrafu? Fissru. (4)

4. Minn dak li naqraw f'din is-silta, semmi **TLIET** karatteristiċi li inti tħoss li jiddeskrivu l-folla, u saħħaħ waħda minnhom bi kwotazzjoni. (4)

5. X'inhi r-raġuni li l-folla ssejjaħ lill-protagonista "Koranta" u mhux b'isimha propju? X'effett jinħoloq b'din l-atitudni tal-folla? (4)

(Total: 20 marka)

JEW

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

B. Aqra sewwa din is-silta mill-proża *Ittri lil Marta* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ittri lil Marta, Joe Friggieri

Darba tal-posta wasal tard. Ħatfitlu l-ittra minn idu u fetħitha bla telf ta' żmien. Kien fiha biss tliet kelmiet: "Marta, qed inpinġik".

Inħasdet. Kienet l-ewwel darba li sejħilha b'isimha. Mnejn kien ġabu? Min tahulu? Jew forsi kien jafu qabel u ma riedx juriha? F'dak il-każ, għaliex ma riedx? X'kien qed iżommu? X'kellu x'jaħbi? U għaliex iddeċieda li juriha issa? X'logħba kien qed jilgħab?

L-għada rċeviet ittra oħra bl-istess messaġġ: "Marta, qed inpinġik". U l-pitgħada wkoll, u l-ittri baqgħu ġejjin, dejjem bl-istess kliem, u l-misteru jikber.

Ma kinitx kuntenta b'dak li kien qed jiġri. Qabel, l-ittri kien ikun fihom x'taqra. Kien jagħtiha stampa sħiħa ta' ħajtu, u kien donnu jaf sew x'kienet tagħmel hi – donnu kien joqogħdilha għassa, jew iqabbad lil xi ħadd iqisilha passiha. Ġieli qalilha wkoll x'libsa kienet liebsa u kif għamlet xagħarha.

Issa dawk l-ittri spiċċaw. Minflokhom kienet tirċievi biss dawk il-messaġġi: "Marta, qed inpinġik".

Hi donnha bdiet titlef l-interess. Ġieli ġietha t-tentazzjoni tqatta' l-ittra qabel tiftaħha, jew tgħid lil tal-posta ma jġibilhiex ittri iżjed. Darba ħallietha magħluqa apposta, u fetħitha qabel daħlet torqod. U issa mad-diqa beda jitħallat il-biża'.

Wieġeb:

1. X'effett joħloq in-narratur meta fl-ewwel sentenza ta' din is-silta jikteb: "Darba tal-posta wasal tard"? (4)

2. Fisser l-effett li joħloq in-narratur meta jikteb sentenza b'kelma waħda, "Inħasdet", meta Marta qrat l-ittra l-ewwel darba. (4)

3. X'effetti differenti joħolqu l-mistoqsijiet li nsibu waħda wara l-oħra fit-tieni paragrafu ta' din is-silta? (4)

4. Minn dak li jseħħ f'din in-novella, għaliex in-narratur jikteb: "l-misteru jikber"? (4)

5. Semmi **ŻEWĠ** emozzjonijiet li tħoss Marta meta tirċievi l-ittri, u spjagahom skont il-kuntest tan-novella. (4)

(Total: 20 marka)

IT-TIELET TAQSIMA: IL-KOMPONIMENTI LETTERARJI – *BEJN ĦALTEJN* (BARRA *IL-ĦARSA TA' RUŻANN*)

Agħżel ŻEWĠ mistoqsijiet u ikteb komponiment ta' MADWAR 200 KELMA fuq kull mistoqsija. Tinsiex tirreferi għax-xogħlijiet tal-mistoqsija li tagħżel. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antoloġija.

1. Il-ħajja ġġiegħlek issofri għax mimlija diżappunti. Ikteb dwar dan l-argument skont dak li naqraw fil-poeżija *Jum San Valentin* ta' Maria Grech Ganado u fin-novella *Xtara l-Ħut fil-Baħar* ta' Laurence Mizzi. (15)

2. Ikteb dwar is-sentiment tal-imħabba kif huwa rifless fil-poeżija *Niftakar* ta' Anton Buttigieg u fin-novella *Bank* ta' Frans Sammut. (15)

3. Diversi drabi l-poeti jirriflettu fuq il-ħajja. Ikkummenta dwar kif jagħmlu din ir-riflessjoni Rużar Briffa fil-poeżija *Quo Vadis?* u Dun Karm Psaila fil-poeżija *Żagħżugħ ta' Dejjem.* (15)

(Total: 30 marka)

IR-RABA' TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *IL-ĦARSA TA' RUŻANN* TA' FRANCIS EBEJER

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' MADWAR 400 KELMA. Tinsiex tirreferi għax-xogħlijiet tal-mistoqsija li tagħżel. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett.

1. Skont dak li naqraw fir-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann*, iddiskuti l-iżvilupp tal-mara matul iż-żminijiet differenti: minn bidwija fuq l-irdum ta' Ħad-Dingli sa artista ta' fama f'Malta u barra minn Malta; kif ukoll tabiba u professjonista.

JEW

2. Il-qagħda politika u soċjali fis-seklu dsatax kienet differenti mill-qagħda politika u soċjali fis-seklu għoxrin. Iddiskuti dan l-argument skont dak li naqraw fir-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann.*

(Total: 30 marka)

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI MEJJU 2017

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	IIB
DATA:	13 ta' Mejju 2017
ĦIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:05 p.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

L-EWWEL TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-POEŻIJA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Ġarġir mal-Ħerża* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ġarġir mal-Ħerża, Marjanu Vella

Il-ħerża qed titmermer
U l-fdal tal-ġebel iswed,
Tilef it-tond ta' surtu
Is-satal, lewn l-irmied.

Ixxaqqaq l-għatu mkittef
Miżbugħ bi ftit tiċliq;
U fiċ-ċaflis nistenna
Xi ħadd jikser xi sieq.

* * *

Għaġeb tal-għeġubijiet, dalgħodu kmieni
Xħin mort maġenb il-bir,
Nara madwar il-ħerża
Qed jikber il-ġarġir!

U kesa dawramejt il-ġebla mielħa
B'lewn aħdar il-ġarġir,
U l-fjura bajda tefgħet riħa taħraq
Titnikker fuq il-bir.

Issa l-ħerża ħadet bixra
Ta' ma-nafx-hux-sħarijiet,
Naf li llum niżżilt is-satal
Tellajt ġmiel ta' ilmijiet.

Wieġeb:

1. F'din is-silta ta' poeżija nsibu żewġ dehriet kontrastanti tal-bir. Ikteb x'inhuma dawn iż-**ŻEWĠ** dehriet, u x'effett joħloq bihom il-poeta. (3)

2. a) Mill-ewwel żewġ strofi ta' din is-silta ta' poeżija, islet **TLIET** kelmiet li jiffurmaw reġistru negattiv. (3)

   b) X'inhu l-effett ta' dan ir-reġistru fuq il-qarrej? (2)

3. Għal liema raġuni l-poeta jirreferi għas-satal bħala: "lewn l-irmied"? (3)

4. X'effett joħloq il-poeta meta jispiċċa t-tielet strofa b'esklamazzjoni? Ikteb għaliex jinħoloq dan l-effett. (3)

5. Il-"fjura bajda" għandha tifsira metaforika. Ikteb x'inhi din it-tifsira. (3)

6. Ikteb x'effett joħloq il-poeta meta fl-istrofa ta' qabel tal-aħħar jagħmel referenza għall-kuluri. (3)

(Total: 20 marka)

JEW

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

B. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Geraldine* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Geraldine, Trevor Żahra

Meta forsi kelli għaxar snin,
Fil-klassi kien hemm tifla,
Geraldine,
Għajnejha blu u xagħarha nnukklat,
U wiċċha mgermed,
U l-qmis imkemmxa,
U d-dublett tagħha dejjem mimli trab.

U meta Freddie l-buli,
Biex jagħmilha tal-gustuż,
Kien mar ħataf minn denbu lill-qattus,
U beda, mingħajr ħniena,
Idawru bħal raddiena,
U telqu jtir u spiċċa fil-prinjola
Fil-ġnejna tal-iskola,
Geraldine
Tatu daqqa bejn għajnejh
U niżżlitu għarkopptejh ...
B'xuxtu kollha bejn idejha
Milwi tnejn maġenb riġlejha
Kellu jwegħidha li żgur aktar ma jerġax ...
U Freddie l-buli,
Buli aktar ma baqax!
Kien propju dak il-ħin
Li jien tlift għaqli wara Geraldine.

Wieġeb:

1. Minn dak li naqraw f'din is-silta ta' poeżija, ikteb **ERBA'** karatteristiċi dwar il-karattru ta' Geraldine. (4)
2. Agħti **TLIET** kwotazzjonijiet li jiffurmaw reġistru dwar il-vjolenza li użat Geraldine fuq Freddie l-buli. (3)
3. Mit-tliet karattri li jissemmew f'din is-silta ta' poeżija, liema wieħed/waħda minnhom tikkundanna? Agħti **TLIET** kwotazzjonijiet li juruh/a ikrah/kerha u vjolenti. (4)
4. X'figura tat-taħdit insibu fil-vers: "Idawru bħal raddiena"? X'effett joħloq il-poeta b'din il-figura? (4)
5. a) Il-vers li jħaddem il-poeta huwa: (agħżel **WAĦDA**)
    i. vers maħlul.
    ii. vers ħieles.
    iii. vers endekasillabu.
    iv. versi b'rima mbewsa. (1)

   b) Ikteb għaliex il-poeta ħaddem dan il-vers. Agħti **TLIET** vantaġġi. (4)

(Total: 20 marka)

IT-TIENI TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-PROŻA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta ta' proża u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Il-Koranta, Oliver Friggieri

Kellha s-snin tagħha, iżda għarusa bħalha hi ta' min iħares lejha wkoll. Is-snin ibiddlu, u jkerrhu, imma minn ġewwa l-bniedem jista' jibqa' frisk, nadif bħal vażett fjuri li għadhom jinqatgħu. Mhux il-fjuri kollha jitbielu u jinxfu.

Ferħana kienet żgur, iżda kellha rogħda li s-sewwieq intebaħ biha minnufih. Xtaq jgħinha iżda x'seta' jagħmel? Malli tfaċċat ħdejn il-knisja folla kbira bdiet issaffar u tgħajjat. Tfal jirraġġaw u jwerżqu, irġiel u nisa jfaqqgħu d-daħk qishom imxennqin mill-ispettakli ċajtiera.

"Koranta, Koranta!" bdiet tgħajjat u tkanta l-ġemgħa b'leħen wieħed. Il-kor kellu xi ħaġa tal-biża' fih.

"San Ġużepp, eħlisni inti minn dan l-infern!" bdiet titniehed b'leħen li semgħu s-sewwieq.

"Aħjar ma tidħolx minn hawn, sinjura. Din il-folla mhix se tħallik tgħaddi," qalilha l-ieħor.

Il-mara lanqas biss kellha l-kuraġġ tħares madwarha mit-tieqa. B'għajnejha jdemmgħu u b'ħarsa li ma wriet l-ebda qilla, talbitu jsuq biex jidħlu mill-bieb iż-żgħir tas-sagristija. Ma kienx hemm bogħod wisq, u l-folla mqanqla, malli ntebħet x'kien se jagħmel is-sewwieq, ġriet lil hemm, issaffar u tgħajjat aktar minn qabel l-istess kelma, "Koranta, Koranta!"

Wieġeb:

1. Ikteb mill-inqas **ERBA'** karatteristiċi li nsibu fil-karattru tal-Koranta minn dak li naqraw f'din is-silta ta' proża. (4)

2. Ikteb dwar l-emozzjonijiet li għaddiet minnhom il-Koranta xħin waslet ħdejn il-knisja, u għaliex għaddiet minnhom. (4)

3. X'effett joħloq in-narratur bil-kelma "infern" fit-talba tal-Koranta: "San Ġużepp, eħlisni inti minn dan l-infern"? Spjega dan l-effett. (4)

4. X'effett joħloq in-narratur bis-sentenza: "Mhux il-fjuri kollha jitbielu u jinxfu"? Spjega dan l-effett. (4)

5. a) Meta l-Koranta rat lil dawk in-nies kollha quddiem il-knisja: (agħżel **WAĦDA**)
   - i. bdiet tobgħodhom.
   - ii. tbikkmet.
   - iii. tbissmet.
   - iv. sfidathom. (1)

   b) Ikteb dwar il-kuntrast bejn dak li xtaqet Anjeżi fil-jum tat-tieġ tagħha, u dak li seħħ fir-realtà. (3)

(Total: 20 marka)

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta ta' proża u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Ittri lil Marta, Joe Friggieri

Darba tal-posta wasal tard. Ħatfitlu l-ittra minn idu u fetħitha bla telf ta' żmien. Kien fiha biss tliet kelmiet: "Marta, qed inpinġik".

Inħasdet. Kienet l-ewwel darba li sejħilha b'isimha. Mnejn kien ġabu? Min tahulu? Jew forsi kien jafu qabel u ma riedx juriha? F'dak il-każ, għaliex ma riedx? X'kien qed iżommu? X'kellu x'jaħbi? U għaliex iddeċieda li juriha issa? X'logħba kien qed jilgħab?

L-għada rċeviet ittra oħra bl-istess messaġġ: "Marta, qed inpinġik". U l-pitgħada wkoll, u l-ittri baqgħu ġejjin, dejjem bl-istess kliem, u l-misteru jikber.

Ma kinitx kuntenta b'dak li kien qed jiġri. Qabel, l-ittri kien ikun fihom x'taqra. Kien jagħtiha stampa sħiħa ta' ħajtu, u kien donnu jaf sew x'kienet tagħmel hi – donnu kien joqogħdilha għassa, jew iqabbad lil xi ħadd iqisilha passiha. Ġieli qalilha wkoll x'libsa kienet liebsa u kif għamlet xagħarha.

Issa dawk l-ittri spiċċaw. Minflokhom kienet tirċievi biss dawk il-messaġġi: "Marta, qed inpinġik".

Hi donnha bdiet titlef l-interess. Ġieli ġietha t-tentazzjoni tqatta' l-ittra qabel tiftaħha, jew tgħid lil tal-posta ma jġibilhiex ittri iżjed. Darba ħallietha magħluqa apposta, u fetħitha qabel daħlet torqod. U issa mad-diqa beda jitħallat il-biża'.

Wieġeb:

1. Għaliex fil-bidu tas-silta naqraw li Marta, "Ħatfitlu l-ittra minn idu" lill-pustier? Agħti **ŻEWĠ** raġunijiet. (4)

2. Agħti **ŻEWĠ** raġunijiet li setgħu wasslu lill-kittieb tal-ittri biex jirrepeti l-kliem li kien hemm fl-ittra, jiġifieri, "Marta, qed inpinġik," għal tliet darbiet. (4)

3. a) Din is-silta hija riflessiva jew narrattiva? (1)

   b) Għid għaliex u spjega r-raġuni li tagħti. (3)

4. Minn dak li naqraw f'din is-silta, islet **ERBA'** kwotazzjonijiet li juruna li Marta bdiet tissuspetta li l-ġuvni misterjuż kien jafha sew. (4)

5. Min hu l-protagonist ta' din is-silta ta' proża? Għid għaliex taħseb hekk. (4)

(Total: 20 marka)

IT-TIELET TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *BEJN ĦALTEJN* (BARRA *IL-ĦARSA TA' RUŻANN*)

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' MADWAR 200 KELMA. Tinsiex tirreferi għax-xogħlijiet tal-mistoqsija li tagħżel. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antoloġija.

1. Ikteb dwar l-argument tal-patrijottiżmu kif jidher fil-ballata *Katrin tal-Imdina* ta' Dwardu Cachia.

JEW

2. Ikteb dwar l-argument kif bniedem iqarraq b'ħaddieħor skont dak li naqraw fin-novella *Bl-Irħis* ta' Vincent Vella.

(Total: 30 marka)

IR-RABA' TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *IL-ĦARSA TA' RUŻANN* TA' FRANCIS EBEJER

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' MADWAR 200 KELMA. Tinsiex tirreferi għax-xogħlijiet tal-mistoqsija li tagħżel. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett.

1. Iddiskuti x-xebh u d-differenzi li tinnota bejn il-karattri ta' Rużann u Ġina fil-bidu u fit-tmiem tar-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann.*

JEW

2. Ikkummenta dwar il-qagħda li kienet tgħix fiha l-klassi l-baxxa fis-seklu dsatax, skont dak li naqraw fir-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann.*

(Total: 30 marka)

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI SETTEMBRU 2017

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	I
DATA:	4 ta' Settembru 2017
ĦIN:	mid-9:00 a.m. sal-10:50 a.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

L-EWWEL TAQSIMA:

IL-KOMPONIMENT

Ikteb MADWAR 350 KELMA fuq WIEĦED minn dawn is-suġġetti:

1. L-użu tas-siti soċjali huwa importanti llum. Iddiskuti.

2. Iddeskrivi l-kumpless ta' ħwienet fejn tħobb tmur tixtri.

3. Ikteb rakkont li jibda jew jispiċċa: "Issa kulħadd qiegħed barra qawwi u sħiħ".

4. Ikteb taħdita dwar l-importanza tal-ilma.

(Total: 25 marka)

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

IT-TIENI TAQSIMA:

A. FEHIM IT-TEST

Aqra s-silta li ġejja u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA ta' wara.

F'Malta nsibu razza ta' naħla endemika magħrufa l-aktar bħala n-naħla Maltija. Din in-naħla tiflaħ għas-sħana sajfija kif ukoll għan-nuqqas ta' ilma. Ma titmeżmiżx mill-kesħa tax-xitwa u kapaċi tirgħa fuq għadd ta' fjuri fil-kampanja tagħna. In-naħla Maltija tista' tagħmel għasel ta' kwalità tajba ħafna.

Sa mill-ewwel seklu wara Kristu nsibu li fil-gżejjer Maltin kont issib għasel bl-abbundanza. Al Himyari jikteb kif f'dak iż-żmien Malta kienet ġiet abbandunata għalkollox u għal xi żmien ħadd ma kien jgħix fuqha, imma kienu jżuruha dawk li kienu jiġbru l-għasel li kienet tipproduċi. Saħansitra sa minn żmien ir-Rumani, l-isem ta' Malta fakkar fl-għasel Malti. Ir-Rumani kienu jsejħu lil Malta 'Melita', kelma li oriġinat minn 'meli' li bil-Grieg tfisser għasel. Madwar Malta nsibu numru ta' mġiebaħ (postijiet fejn jitrabbew in-naħal) li juru kemm in-nies f'Malta gawdew minn dan il-frott tan-naħla. Insibu wkoll postijiet li jafu isimhom għall-għasel jew in-naħal, bħal Wied il-Għasel fil-Mosta u n-Naħħala fil-limiti ta' Għajn Tuffieħa.

Dan kollu juri kemm l-abitanti ta' dawn il-gżejjer, minn kmieni, għarfu s-sigrieti tal-ambjent ta' madwarhom u tgħallmu jisiltu l-benna li toffri l-art niexfa u selvaġġa ta' fuq ix-xagħri kollha blat niggieżi fejn jikbru xtieli baxxi bħas-sagħtar li fuq il-ward ċkejken tiegħu tirgħa n-naħla Maltija. U ma ninsewx ukoll l-espressjoni 'niżilli għasel' li nużaw biex nuru l-apprezzament ta' missirijietna għal dan l-ikel.

Iżda dan l-aħħar daħal il-biża' li maż-żmien din in-naħla tista' tgħib għalkollox minn gżiritna. Dan għaliex din in-naħla endemika għall-gżejjer Maltin qed tiġi mhedda minn naħla oħra ta' Sqallija li kulma jmur qed toħdilha postha. Barra minn hekk, it-tagħlima li n-naħla Maltija għallmet lil missirijietna, dik li x-xagħri ma teqirdux u l-fjura ma tbixxhiex u ma tkissirhiex, qisha bħal twarrbet u qed naraw il-ħin kollu kif u fejn se nkissru.

Illum din in-naħla qiegħda fir-riskju li tiġi estinta. Kien għalhekk li fl-2014, bdiet riċerka fl-Università ta' Malta bl-iskop ewlieni li tiddetermina jekk din in-naħla Maltija għadhiex tinsab f'pajjiżna. F'din ir-riċerka ġew studjati l-karatteristiċi ta' 335 naħla minn kolonji differenti madwar Malta u Għawdex. Fost l-affarijiet studjati kien hemm id-daqs u l-forma tal-ġwienaħ, l-għamla tal-ħalq, id-disinn tal-vini fuq il-ġwienaħ, id-daqs tas-saqajn u ż-żaqq, u t-tul tax-xagħar ta' fuq daharha. L-istudju wera biċ-ċar li n-naħla Maltija għadha teżisti u żammet il-karatteristiċi partikolari u differenti minn dawk tal-pajjiżi ġirien. Fil-fatt tista' tagħrafha mis-saqajn qosra tagħha u x-xagħar twil fuqhom, kif ukoll mid-daqs u l-għamla tal-ġwienaħ.

Studji bħal dawn jagħtuna minjiera ta' tagħrif li permezz tagħha nistgħu nipproteġu n-naħla Maltija u l-għasel li tipproduċi, u fuq kollox jgħinu biex ma nitilfux dak li maż-żmien sar jifforma parti mill-identità Maltija.

Silta addattata minn "In-Naħla Maltija" ta' Marion Zammit Mangion

Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kif qrajt:

1. Semmi **ŻEWĠ** kundizzjonijiet klimatiċi li addattat għalihom in-naħla Maltija. (2)

2. Semmi **ŻEWĠ** fatti li juru kemm il-gżejjer Maltin għandhom tradizzjoni antika fil-produzzjoni tal-għasel. (2)

3. Skont dak li qrajt, għaliex l-art niexfa u selvaġġa hija importanti għall-produzzjoni tal-għasel? (2)

4. Hemm differenza bejn kif kienu jħarsu lejn l-ambjent ta' madwarhom missirijietna u kif inħarsu lejh aħna? Sib raġuni mis-silta għat-tweġiba tiegħek. (2)

5. Liema huma ż-**ŻEWĠ** fatturi ewlenin li qed iwasslu n-naħla Maltija għall-estinzjoni? (2)

6. Semmi **ŻEWĠ** affarijiet li ħarġu dwar in-naħla Maltija mill-istudju li sar mill-Università ta' Malta. (2)

(Total: 12-il marka)

B. GĦARFIEN IL-LINGWA

F'Malta nsibu razza ta' naħla endemika magħrufa l-aktar bħala n-naħla Maltija. Din in-naħla tiflaħ għas-sħana sajfija kif ukoll għan-nuqqas ta' ilma. Ma titmeżmiżx mill-kesħa tax-xitwa u kapaċi tirgħa fuq għadd ta' fjuri fil-kampanja tagħna. In-naħla Maltija tista' tagħmel għasel ta' kwalità tajba ħafna. (*mill-ewwel paragrafu)*

1. Sib minn dan il-paragrafu kelma **WAĦDA** li tfisser:

a. tgħix f'Malta biss;
b. tiddejjaqx;
ċ. tfittex l-ikel. (3)

2. Fisser l-espressjonijiet ta' hawn taħt b'sing taħthom skont il-kuntest tas-silta kollha.

a. Insibu wkoll postijiet li jafu isimhom għall-għasel jew in-naħal, bħal Wied il-Għasel fil-Mosta u n-Naħħala fil-limiti ta' Għajn Tuffieħa. (*mit-tieni paragrafu)* (2)
b. Dan għaliex din in-naħla endemika għall-gżejjer Maltin qed tiġi mhedda minn naħla oħra ta' Sqallija li kulma jmur qed toħdilha postha. (*mir-raba' paragrafu)* (2)
ċ. Illum din in-naħla qiegħda fir-riskju li tiġi estinta. (*mill-ħames paragrafu)* (2)

3. Liema hi l-espressjoni mill-**aħħar paragrafu** li tindika kemm studji bħal dawn fuq in-naħal huma importanti? (1)

(Total: 10 marki)

IT-TIELET TAQSIMA:

IL-GRAMMATIKA

Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA:

Il-bniedem jingħaraf minn kemm jaf jirrispetta lill-oħrajn. Din id-dinja tal-oħrajn tibda mill-familja, mill-eqreb u l-egħżeż nies f'ħajjitna. Hemm imbagħad il-qraba l-oħrajn u l-ħbieb, u dawk kollha li f'xi żmien jew ieħor ta' ħajjitna niltaqgħu magħhom. Niltaqgħu mal-ħbieb fl-iskola li hi bħal kamra kbira oħra fid-dar kbira li hi d-dinja. Fl-iskola nistudjaw u nfittxu li nifhmu l-ħajja aħjar. Dan hu l-qofol tal-edukazzjoni kollha. Kull suġġett huwa għodda li biha nippruvaw inbiddlu l-ħajja tagħna u tal-oħrajn għall-aħjar.

1. Ta' liema forma hu l-verb **jingħaraf**? (1)
2. Agħti z-zokk morfemiku ta' **jirrispetta**. (1)
3. Mis-silta sib u ikteb **ŻEWĠ** aġġettivi fis-superlattiv. (2)
4. Agħti s-singular maskil ta' **qraba**. (1)
5. Agħti l-plural ta' **żmien**. (1)
6. Agħti l-għerq ta' **niltaqgħu**. (1)
7. Agħti d-diminuttiv ta' **kamra**. (1)
8. Mis-silta sib u ikteb **ŻEWĠ** verbi tat-tieni forma. (2)
9. Mis-silta sib u ikteb verb trilitteru sħiħ tal-ewwel forma. (1)
10. Mis-silta sib u ikteb verb ta' nisel Romanz. (1)
11. Oħroġ nom mill-verb **nippruvaw**. (1)
12. Ikteb f'kelma **WAĦDA l-ħajja tagħna**. (1)

(Total: 14-il marka)

IR-RABA' TAQSIMA:

IR-RAPPORT

Ikteb MADWAR 80 KELMA fuq WIEĦED mis-suġġetti li ġejjin. Agħti titlu lir-rapport. JEKK SE TUŻA ISMIJIET ARA LI JKUNU FITTIZJI.

1. Immaġina li int ġurnalist/a. Stednuk tattendi għall-ftuħ ta' ġnien pubbliku ġdid. Ikteb rapport biex jidher fil-gazzetta.

JEW

2. Il-kumpanija li inti taħdem magħha talbitek tattendi għal fiera kbira dwar it-teknoloġija barra minn Malta. Ikteb rapport dwar din il-fiera biex meta tiġi lura jiġi ppubblikat fuq is-sit tal-kumpanija.

(Total: 12-il marka)

IL-ĦAMES TAQSIMA:

L-ITTRA

Ikteb MADWAR 80 KELMA fuq WIEĦED minn dawn is-suġġetti. UŻA L-ISMIJIET U L-INDIRIZZI MOGĦTIJA.

1. Ir-restorant li ta' spiss tmur tiekol fih ma' sħabek se jkabbar u qed javża li jrid iktar nies biex jaqdu lill-klijenti jew biex jaħdmu fil-kċina. Ikteb ittra lis-Sur Attard, is-sid tar-restorant, li fiha turi x-xewqa tiegħek li taħdem f'dan ir-restorant.
   Ismek: Daniel / Daniela Camilleri
   L-indirizz tiegħek: 50, Triq il-Kbira, Ħal Mula, ĦML 1324.
   L-indirizz tar-restorant: 'Il-Forn', Triq San Pawl, Ħal Mula, ĦML 1324.

JEW

2. Inti u sħabek qegħdin torganizzaw btala qasira barra minn Malta. Magħkom jixtieq jingħaqad ħabib ieħor u staqsiek sabiex tibgħatlu ftit dettalji dwar din il-btala permezz ta' ittra elettronika. Iktiblu u tinsiex tuża l-format tal-*e-mail* (skont il-kaxxa hawn taħt).

   Ismek: Maria / Mario Agius
   L-indirizz elettroniku tiegħek: maragius@melit.net.mt
   L-indirizz elettroniku tal-ħabib: kantilena@melit.net.mt

Lil: Mingħand: Data: Suġġett:

(Total: 12-il marka)

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI SETTEMBRU 2017

SUĠĠETT:	**Il-Malti**
KARTA NUMRU:	IIB
DATA:	4 ta' Settembru 2017
ĦIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:05 p.m.

Wieġeb it-taqsimiet **KOLLHA** tal-karta. Ikteb b'Malti tajjeb u idjomatiku.

© Il-Bord tal-Eżamijiet tal-MATSEC jirriżerva kull dritt fuq il-mistoqsijiet u l-karti tal-eżamijiet tiegħu.

L-EWWEL TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-POEŻIJA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Katrin tal-Imdina* u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA dwarha:

Katrin tal-Imdina, Dwardu Cachia

Il-qniepen idoqqu,
Igħannu x-xbejbiet,
Bit-tabal u ż-żmamar
Bdew jidwu s-smewwiet.
Katrina u l-Ħakem,
Taħt star tas-satin,
Mal-ħbieb u l-ħaddara
Għall-knisja ħerġin.

Mill-bjut u mit-twieqi
Xeħtulhom dafriet,
Mill-ġwielaq quddiemhom
Ward xerrdu x-xbejbiet;
Mitt barka xtaqulhom
Mitt hena, mitt ġid,
Tifħir fuq l-għarajjes
Kull fomm kien igħid.

Xħin waslu fil-misraħ
Laqgħuhom għożżieb
Bix-xama’ f’idejhom
Fid-daħla tal-bieb.
Daħħluhom ġol-knisja
Li kienet bħal ġenna
Mixgħula u mżejna,
Bi ġmielha tithenna ...

Hemm għamlu xi talba
U r-raħeb mar ħdejhom
Berkilhom il-ħatem,
Għaqqdilhom idejhom;
Lill-wieħed u ’l-oħra
Staqsiehom fil-ħin,
Kif titlob il-Knisja,
Jogħġbux lil xulxin.

Wieġeb:

1. X'inhi l-atmosfera li joħloq il-poeta f'din is-silta? Islet **TLIET** kelmiet, frażijiet jew versi li bihom tinħoloq din l-atmosfera. (4)

2. Mill-ewwel strofa sib u ikteb iperbole, u fisser l-effett li l-poeta joħloq biha. (4)

3. Fisser l-atmosfera li joħloq il-poeta fix-xena tal-aħħar żewġ strofi f'din is-silta. Għaliex din ix-xena hija importanti fil-kuntest tal-poeżija kollha? (4)

4. a) Ikteb x'inhi l-figura tat-taħdit li qed iħaddem il-poeta fil-versi "Daħħluhom ġol-knisja/Li kienet bħal ġenna". (1)

   b) X'effett joħloq il-poeta b'din il-figura tat-taħdit? (3)

5. Ikteb dwar il-metrika li jħaddem il-poeta f'din is-silta mill-poeżija. (4)

(Total: 20 marka)

JEW

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

B. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Quo Vadis?* u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA dwarha:

Quo Vadis? Rużar Briffa

Fejn huma sejrin
għal dejjem bla sabar
min-nieqa sal-qabar
dal-ħalja bnedmin?
Fejn huma l-għeruq?
Qatt lilhom ma trażżan il-bewsa tar-riħ?
Qatt lilhom ma tlajjem is-sħana tax-xemx?
Għaliex ftit mistrieħ
għalihom ma hemmx,
u l-lehma biss tagħhom
il-ħajja tas-suq?

Wieġeb:

1. X'inhi l-figura tat-taħdit li nsibu fl-ewwel erba' versi ta' din is-silta? Fissirha billi tikteb x'effett joħloq biha l-poeta. (4)

2. Għaliex nistgħu ngħidu li l-ewwel erba' versi ta' din is-silta jiffurmaw strofa regolari? (4)

3. a) Ikteb dwar ir-ritmu li joħloq il-poeta fl-ewwel erba' versi ta' din is-silta. (1)

   b) Kif jintrabat dan ir-ritmu mat-tema tal-poeżija? (3)

4. a) X'inhuma ż-**ŻEWĠ** figuri tat-taħdit li nsibu fil-vers: "Qatt lilhom ma tlajjem is-sħana tax-xemx?" (2)

   b) Fisser xi jrid jifhem il-poeta bil-kelma "tlajjem" f'dan il-kuntest. (2)

5. Fil-kuntest tal-poeżija kollha, fisser il-kuntrast li joħloq il-poeta bejn din is-silta u l-ewwel strofa. (4)

(Total: 20 marka)

IT-TIENI TAQSIMA: IR-REFERENZA GĦALL-KUNTEST – IL-PROŻA

Agħżel silta WAĦDA (A JEW B).

A. Aqra sewwa din is-silta ta' proża u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA dwarha:

Aqrali xi ħaġa ġdida, qaltilha, Clare Azzopardi

Lina, bint Stella u Maurice, twieldet f'kamra qisha l-ħarifa; kull fejn tħares, karti u kotba mitluqa mal-art. Stella kienet ħasset lil xi ħadd jimbotta waqt li kienet qed tiġbor xi karti. U tgħawġet ftit. Kompliet tiġbor u tpoġġi fuq l-ixkafef. Weġgħa oħra. Ippruvat titbaxxa għal ktieb ieħor imma mbuttatura oħra u weġgħa ftit iktar qawwija niżżluha għarkupptejha mal-art u ma ħallewhiex tqum. Maurice ħakmu l-ġenn u l-ewwel ħsieb li ġieh kien li jmur għand Nina, il-ħabba gozz ta' ħdejhom li ġiet tiġri, tgħajjat u tperper idejha, b'purċissjoni tfal jiġru warajha. Meta rat lil Stella mgħawġa ganċ mal-art, bdiet trodd is-slaleb u titlob lill-Madonna li tibgħathielha tajba. Keċċiet lil uliedha u lil Maurice 'l barra u għalqet il-bieb. Irranġat il-kotba li kienet intelqet fuqhom Stella kif setgħet, deffsitilha f'ħalqha l-ewwel wieħed li ġie għal idejha – *Talb u Kant Sagru Għal Ħajja Kattolika Aħjar* – biex tigdem hi u titqanżaħ, u bl-ewwel karti li sabet ħdejha bdiet tixxuttalha l-għaraq fuq ġbinha. Hekk twieldet Lina: wara nofs siegħa tqanżiħ, b'Maurice jistenna wara l-bieb u jitlob li jkollu tifel. U l-ħabba gozz ta' Nina geżwret lil Lina fi ftit karti mqattgħin mill-ktieb ta' *Talb u Kant Sagru Għal Ħajja Kattolika Aħjar* u ħaditha lil Maurice. "Bla sabar din bintek," qaltlu, "eżatt bħalek!"

Wieġeb:

1. Minn din is-silta ta' proża sib similitudni, iktibha u għid x'effett jinħoloq biha. (4)
2. X'kien ix-xogħol ta' Nina, u għaliex in-narratriċi tirreferi għaliha bħala, "il-ħabba gozz ta' ħdejhom"? (4)
3. X'taħseb li kien il-ħsieb tan-narratriċi meta kitbet li Nina "ġiet tiġri, tgħajjat u tperper idejha, b'purċissjoni tfal jiġru warajha"? (4)
4. Fisser l-importanza tad-deskrizzjoni f'din is-silta fil-kuntest tan-novella sħiħa. (4)
5. Fisser, minn dak li naqraw fil-kumplament tas-silta, għaliex Maurice beda "jitlob li jkollu tifel". (4)

(Total: 20 marka)

JEW

Jekk jogħġbok aqleb il-paġna.

B. Aqra sewwa din is-silta ta' proża u wieġeb il-mistoqsijiet KOLLHA dwarha:

Jacqueline, Pierre J. Meilak

Għalkemm kellu biss 27 sena, kien donnu rassenjat li jibqa' għażeb f'dar ommu. X'jonqsu? Kważi xejn. Imma kollox inbidel f'daqqa nhar Ħamis ix-Xirka, meta bħas-snin ta' qabel kien man-nies l-oħra qed jagħmel iċ-ċirkwit kappella sorijiet – knisja prinċipali – kappella Nazzarenu għal tliet darbiet. Kienu għadhom kemm kemm bdew l-aħħar *round* meta fuq iz-zuntier tal-knisja għajnejh iltaqgħu ma' ta' Jacqueline. U tbissmitlu. Ħares madwaru biex jara jekk kinitx qed titbissem lil xi ħaddieħor – kif is-soltu jagħmlu t-tfajliet quddiemu – imma ma ra lil ħadd jitbissem lura. Kien hu! U allura spara tbissima ċkejkna lejn fejn kienet Jacqueline u kompla miexi lejn is-sepulkru li jmiss, fejn did-darba fuq l-anġli tal-kartapesta bit-trumbetti, il-frieghi tal-palm, l-imfietaħ u ż-żigarelli seta' jara biss wiċċ wieħed ruxxan. Għall-ewwel darba f'ħajtu donnu kien hemm xi ħadd li wera ħajta interess fih. Imma forsi ħasbitu xi ħaddieħor. Wara kollox barra kien dlam ċappa.

Tlett ijiem wara reġa' raha għall-purċissjoni tal-Irxoxt u did-darba tbissmilha fil-pront huwa wkoll. U taħt xemx tisreġ lil Jacqueline raha isbaħ minn qabel. Mhux sabiħa daqs in-nisa vera sbieħ. Imma – ħej – sabiħa wkoll.

Issa li kieku kien mingħalih, dawn il-messaġġi fil-forma ta' tbissima kien iħallihom għaddejjin imqar għal sitt xhur, sena. Għax donnu għalih dak il-mument kien biżżejjed. Imma mhux l-istess għal Jacqueline, li sabitu quddiem il-BOV il-Ħadd ta' wara u wara li kkonfermaw li donnu s-sajf kien se jibda kmieni u li l-ġurnata – marelli – kienet ġa twalet biċċa, sparathielu.

"Tridx bħal-lum ġimgħa mmorru nieħdu pizza?!"

Ma kienx ippreparat għal missila bħal dik. Lanqas qatt ma stennieha u flok bi tweġiba rrispondieha bi tliet mistoqsijiet.

1. "Eh, pizza?"
2. "Għala le?"
3. "Fejn?!"

Wieġeb:

1. a) Ikteb **TLIET** kwalitajiet li nsibu fil-karattru ta' Mario skont dak li naqraw f'din is-silta ta' proża. (3)

   b) Mis-silta, islet **TLIET** sentenzi jew frażijiet li juru dawn il-kwalitajiet tal-karattru tiegħu. (3)

2. Din is-silta hija ta' natura narrattiva jew deskrittiva? Għid għaliex. (2)

3. a) Semmi **ŻEWĠ** differenzi li tinnota bejn Jacqueline u Mario. (2)

   b) Irreferi għal eżempji mis-silta li bihom naraw dawn id-differenzi. (2)

4. a) X'inhi l-figura tat-taħdit li joħloq in-narratur bil-kelma "missila"? (1)

   b) Għaliex juża l-kelma "missila" u x'effett joħloq b'din il-figura? (3)

5. X'effett jinħoloq min-narratur meta jispiċċa din is-silta ta' proża bi tliet mistoqsijiet qosra? (4)

(Total: 20 marka)

IT-TIELET TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *BEJN ĦALTEJN* (MINBARRA *IL-ĦARSA TA' RUŻANN*)

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' MADWAR 200 KELMA. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antoloġija.

1. Ikteb dwar il-misteri li qegħdin jinkwetaw lill-protagonista fin-novella *Ittri lil Marta* ta' Joe Friggieri.

JEW

2. Il-ħajja hija mimlija dispjaċiri. Fisser kif joħorġu dan l-argument b'modi differenti Ġużè Ellul Mercer fin-novella *Firda minn Kelb* u Maria Grech Ganado fil-poeżija *Jum San Valentin*.

(Total: 30 marka)

IR-RABA' TAQSIMA: IL-KOMPONIMENT LETTERARJU – *IL-ĦARSA TA' RUŻANN* TA' FRANCIS EBEJER

Agħżel mistoqsija WAĦDA u ikteb komponiment ta' MADWAR 200 KELMA. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett.

1. Ikteb dwar l-importanza li tingħata lill-edukazzjoni fir-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann* ta' Francis Ebejer.

JEW

2. Iddiskuti kif il-mara tidher bħala karattru b'saħħtu fir-rumanzett *Il-Ħarsa ta' Rużann* ta' Francis Ebejer.

(Total: 30 marka)